

ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Ο Μάνιος Κούριος Δεντάτος ήταν πάρα πολύ ολιγαρκής, για να μπορεί να περιφρονεί ευκολότερα τα πλούτη. Κάποια μέρα ήλθαν σ’ αυτόν απεσταλμένοι των Σαμνιτών. Αυτός παρουσιάστηκε μπροστά τους, για να τον δουν, καθισμένος κοντά στη φωτιά σε ένα σκαμνί και τρώγοντας από ένα ξύλινο πιάτο. Των Σαμνιτών τα πλούτη περιφρόνησε και οι Σαμνίτες θαύμασαν τη φτώχεια του. Γιατί ενώ του έφεραν από μέρους της πολιτείας τους πολύ χρυσάφι, για να το κάνει ότι θέλει, γέλασε μαλακώνοντας το αυστηρό πρόσωπό του κι απάντησε αμέσως: «Μέλη αυτής της περιττής, για να μην πω ανόητης, πρεσβείας, πείτε στους Σαμνίτες πως ο Μάνιος Κούριος προτιμάει να εξουσιάζει τους πλούσιους παρά να γίνει πλούσιος ο ίδιος* και θυμηθείτε πως εμένα ούτε στη μάχη μπορούν να με νικήσουν ούτε με χρήματα να με διαφθείρουν.//*

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Manius ο Μάνιος,
Curius-i Κούριος,
Dentatus-i Δεντάτος,
maxima αφαιρ. ενικ. θηλ. υπερθ. του επιθ. magnus-a-um μεγάλος,
frugalitate αφαιρ. ενικ. του ουσ. frugalitas-atis ολιγάρκεια,
utebatur γ’ ενικ. παρατ. οριστ. του αποθετ. ρ. utor χρησιμοποιώ,
quo σύνδ. τελικός = για να,
facilius επίρ. συγκρ. του επιθ. facilis εύκολος,
divitias αιτ. πληθ. του ουσ. divitiarum (μόνο στον πληθ.) πλούτη,
contemnere απαρ. ενεστ. του ρ. contemno περιφρονώ,
posset γ’ ενικ. παρατ. υποτακτ. του ρ. possum δύναμαι,
die αφαιρ. ενικ. του ουσ. dies-ei (αρσ.) μέρα,
quodam αφαιρ. ενικ. αρσ. της αόριστης επιθετ. αντων. quidem, quaedam, quoddam κάποιος,
samnitium γεν. πληθ. του ουσιαστ. samnites-ium οι Σαμνίτες,
legati ονομ. πληθ. του ουσ. legatus-i απεσταλμένος, πρέσβης,
ad eum προς αυτόν,
eum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντων. is, ea, id αυτός,
venerunt γ’ πληθ. παρακ. οριστ. του ρ. venio έρχομαι,
ille ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων.

ille, illa, illud, εκείνος,
se αιτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ’ προσ.,
scamno αφαιρ. ενικ. του ουσ. scamnum-i το σκαμνί,
assidentem αιτ. ενικ. μετοχ. ενεστ. αρσ. του ρ. assideo κάθομαι δίπλα,
apud πρόθ. κοντά,
focus αιτ. ενικ. του ουσ. focus-i φωτιά,
ex πρόθ. από,
ligneo αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ. ligneus-a-um ξύλινος,
catillo αφαιρ. ενικ. του ουσ. catillus πιάτο,
cenantem αιτ. ενικ. μετοχ. ενεστ. αρσ. του ρ. cenare δειπνώ, γευματίζω,
eis δοτ. πληθ. αρσ.,
spectandum αιτ. ενικ. αρσ. γερουνδιακό του ρ. specto παρατηρώ, βλέπω,
praebuit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. praebeo παρέχω, προσφέρω,
divitias αιτ. πληθ.,
contempsit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. contemno περιφρονώ,
Samnites ονομ. πληθ. οι Σαμνίτες,
paupertatem αιτ. ενικ. του ουσ. paupertas-atis φτώχεια,
eius γεν. ενικ. αρσ.,
mirati sunt γ’ πληθ. παρακ. οριστ. του αποθετ. ρ. miror θαυμάζω,

nam αιτιολ. σύνδ. (εδώ βεβαιωτικός γαρ = βέβαια, δηλαδή),
cum χρον. σύνδεσμος = ενώ,
magnum αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. magnus-a-um μεγάλος,
pondus αιτ. ενικ. του ουσ. pondus-eris (ουδ.) βάρος,
auri γεν. ενικ. του ουσ. aurum-i χρυσάφι,
publice επίρ. (του επιθ. publicus-a-um) δημόσια, με τη φροντίδα του κράτους,
missum αιτ. ενικ. ουδ. μετοχ. παθητ. παρακ. του ρ. mitto στέλνω,
attulissent γ’ πληθ. υπερσ. υποτακτικής του ρ. affero φέρνω, προσφέρω,
ut να,
eo αφαιρ. ενικ. ουδ.,
uteretur γ’ ενικ. παρατ. υποτακτ. του αποθετ. ρ. utor χρησιμοποιώ,
vultum αιτ. ενικ. του ουσ. vultus-us πρόσωπο,
risu αφαιρ. ενικ. του ουσ. risus-us γέλιο,
solvit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. solvo λύνω, χαλαρώνω,
protinus επίρ. αμέσως,
dixit γ’ ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. dico λέγω,
supervacaneae γεν. ενικ. θηλ. του επιθ. supervacaneus-a-um περιττός, ανώφελος,

ne τελ. σύνδ. για να μη,
dicam α' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ.
dico λέγω,
ineptae γεν. ενικ. θηλ. του επιθ.
ineptus-a-um άκαιρος, ανόητος,
legationis γεν. ενικ. του ουσ. legatio
-onis πρεσβεία,
ministri ονομ. πληθ. του ουσ.
minister-stri ο πρεσβευτής, ο απε-
σταλμένος,
narrate β' πληθ. ενεστ. προστακτ.
του ρ. narro αφηγούμαι,
Samnitibus δοτ. πληθ. του ουσ.
Samnites-ium,

Manium Curium αιτ.,
malle απαρ. ενεστ. του ρ. malo
προτιμώ,
locupletibus δοτ. πληθ. του ουσ.
locuples-pletis πλούσιος,
imperare απαρ. ενεστ. του ρ. impe-
ro διατάζω,
quam επίρ. παρά,
ipsum αιτ. ενικ. αρσ. της οριστ. αν-
των. ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
fieri απαρ. ενεστ. του ρ. fio γίνομαι,
locupletem αιτ. ενικ.,
mementote β' πληθ. προστακτ. πα-
ρακ. του ελλειπτικού ρ. meminī θυμά-

μαι,
me αιτ. ενικ.,
nec σύνδ. ούτε,
acies αφαιρ. ενικ. του ουσ. acies-ei
μάχη,
vinci απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ. vin-
co νικώ,
pecunia αφαιρ. ενικ. του ουσ.
pecunia-ae χρήματα,
corrumpi απαρ. παθητ. ενεστ. του ρ.
corrumpo διαφθείρω,
posse απαρ. ενεστ. του ρ. possum
δύναμαι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

miror αποθετ. ceno specto impero narro

Δεύτερης συζυγίας

assideo, assedi, assessum, assidere

praebeo, praebui, praebitum, praebere

Τρίτης συζυγίας

utor, usus sum, uti αποθετ.

contemno, contempsī, contemptum, contemnere

possum, potui, posse

mitto, misi, missum, mittere

affero, attuli, allatum, afferre

solvo, solvi, solutum, solvere

Τέταρτης συζυγίας

venio, veni, ventum, venire

dico, dixi, dictum, dicere

malo, malui, malle

fio, factus sum fieri (παθητ. του facio)

memini-meminisse

corrumpo, corrumi, corruptum,

corumpere

vinco, vici, victum, vincere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

divitiae-arum (μόνο στον πληθ.) θηλ., pecunia-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Manius-ii-i Curius-ii-i Dentatus-i αρσενικά, scamnum-i ουδ. focus-i αρσ., catillus-i αρσ., legatus-i αρσ., aurum-i ουδ. minister-stri αρσ.

Τρίτης κλίσης

frugalitas-atis θηλ., Samnites-ium αρσ., paupertas-atis θηλ., pondus-eris ουδ., legatio-ionis θηλ., locuples-etis αρσ. (πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο επίθετο).

Τέταρτης κλίσης

vultus-us αρσ., risus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

dies-ei αρσ., acies-ei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

magnus-a-um ligneus-a-um supervacaneus-a-um ineptus-a-um

Γερουνδιακό spectandus-a-um
 Μετοχές miratus-a-um missus-a-um
 Τρίτης κλίσης
 /locuples-etis/ facilis-is-e
 Μετοχές assidens-ntis cenans-ntis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- magnus-a-um επίρ. magnopere συγκρ. maior-ior-ius επίρ. magis υπερθ. maximus-a-um επίρ. maxime.
- ineptus-a-um επίρ. inepte συγκρ. ineptior-ior-ius επίρ. ineptius υπερθ. ineptissimus-a-um επίρ. ineptissime.
- locuples-es-es επίρ. locupletiter συγκρ. locupletior-ior-ius επίρ. locupletius υπερθ. locupletissimus-a-um επίρ. locupletissime.
- facilis-is-e επίρ. (προσοχή) facile συγκρ. faciliior-ior-ius επίρ. facilius υπερθ. facillimus-a-um επίρ. facillime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam	αόριστη επιθετική	se	προσωπική γ' προσ.
is, ea, id	οριστική	ipse, ipsa, ipsum	οριστική
ille, illa, illud	δεικτική		

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Manius ...utebatur κύρια πρόταση.

utebatur ρήμα, M. C. Dentatus υποκ., frugalitate αντικ., maxima επιθ. προσδ. στο frugalitate.

- quo ...posset δευτ. τελική πρόταση.

Εισάγεται με το quo και επίθετο συγκριτικού βαθμού· εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (παρατατικό οριστικής utebatur), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

posset ρήμα, M.C. Dentatus υποκ., contempnere τελ. απαρ. αντικ., M.C. Dentatus υποκ. στο απαρ. (ταυτοπροσωπία), divitias αντικ. του απαρ., facilius επιρ. προσδ. του τρόπου.

- die ...venerunt κύρια πρόταση.

venerunt ρήμα, legati υποκ., ad eum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο, die αφαιρ. του χρόνου, quodam επιθ. προσδιορ. στο die, Samnitium γεν. κτητική στο legati.

- ille ...praebuit κύρια πρόταση.

praebuit ρήμα, ille υποκ., se άμεσο αντικ., eis (Samnitibus) έμμεσο αντικ., spectandum κατηγορ. προσδ. σε δήλωση σκοπού στο se, assidentem, cenantem κατηγορηματικές μετοχές στο se ή χρονικοτροπικές, apud focum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, ex catillo εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπική προέλευση, ligneo επιθ. προσδ. στο catillo.

- Samnitium ...contempsit κύρια πρόταση.

contempsit ρήμα, ille ενν. υποκ., divitias αντικ., Samnitium γεν. κτητική στο divitias.

- Samnites ...mirati sunt κύρια πρόταση.

mirati sunt ρήμα, Samnites υποκ., paupertatem αντικ., eius γεν. κτητική στο paupertatem.

- cum ...attulissent δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με τον ιστορικό ή αφηγηματικό cum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική ιστορικού παρακειμένου solvit), εκφέρεται με υπερσυντ. υποτακτικής (attulissent) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. attulissent ρήμα, Samnites υποκ., pondus αντικ., magnum επιθετ. προσδ. στο pondus, auri γενική του περιεχομένου, publice επιρ. προσδ. του τρόπου, missum επιθετικοποιημένη αναφορ. μετοχή παραθετικός προσδ. στο pondus, ad eum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο.

- ut eo uteretur δευτ. τελική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (υποτακτική υπερσυντ. attulissent), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (uteretur) και δηλώνει σκοπό, που μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν. uteretur ρήμα, MC. Dentatus υποκ., eo (αφαιρ.) αντικείμεν.

- Vultum risu solvit κύρια πρόταση.

solvit ρήμα, M.C. Dentatus ενν. υποκ., vultum αντικ., risu αφαιρ. του τρόπου.

- protinus dixit κύρια πρόταση.

dixit ρήμα, M.C. Dentatus ενν. υποκ., protinus επιρ. προσδ. του τρόπου.

- supervacaneae-legationis ...locupletem κύρια πρόταση.

narrate ρήμα, vos ενν. υποκ., ministri παράθεση στο ενν. vos, legationis γεν. αντικειμενική (ως χαρακτηριστικό γνώρισμα) στο ministri, supervacaneae επιθ. προσδ. στο legationis, ineptae επιθ. προσδ. στο legationis, malle ειδ. απαρ. άμεσο αντικ. στο narrate, Samnitibus έμμεσο αντικ., Manium Curium υποκ. στο malle (ετεροπροσωπία), imperare τελ. απαρ. αντικ. στο malle α' όρος σύγκρισης, locupletibus (δοτ.) αντικ. στο imperare, quam fieri β' όρος σύγκρισης, fieri τελ. απαρ. αντικ. στο malle, ipsum υποκειμ. στο fieri, locupletem κατηγορούμενο στο ipsum.

- ne dicam παρενθετική τελική πρόταση.

Θα υποτεθεί ως ρήμα εξάρτησης το dico (οριστική ενεστώτα). Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (dicam) και δηλώνει σκοπό στο παρόν.

dicam ρήμα, ego ενν. υποκ.

- mementote ...posse κύρια πρόταση.

mementote ρήμα, vos ενν. υποκ., posse ειδ. απαρ. αντικ., me (αιτιατ.) υποκ. του απαρ. (ετεροπροσωπία), (nec) vinci, (nec) corrumpi τελ. απαρ. αντικ. στο posse, acie αφαιρ. οργανική, pecunia αφαιρ. οργανική ή του μέσου. Η σύνταξη μπορεί να είναι απρόσωπη, οπότε το me είναι υποκ. των απαρ. vinci, corrumpi, που είναι υποκ. στο posse.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Για τις τελικές προτάσεις βλέπε στο σχολ. βιβλίο σελ. 212. Πρόσεξε την αποκλειστική χρήση της υποτακτικής στις τελικές προτάσεις και την ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων.

2. Μετά τα ρήματα που σημαίνουν «δίνω» παραδίδω, παρέχω, το γερουνδιακό εκφράζει σκοπό (σχολ. βιβλίο σελ. 213).

3. Ο σκοπός εκφράζεται και με εμπρόθετο γερούνδιο ή εμπρόθετο γερουνδιακό, με δοτική (δοτική του σκοπού), με το σουπίνο σε -um και με εμπρόθετο ουσιαστικό σε αιτιατική πτώση (βιβλίο σελ. 213).

Γενικά για τις τελικές προτάσεις

Εισάγονται

1. οι καταφατικές με το ut και σπάνια με το qui.

2. οι αρνητικές με τα ut non, ne, ut ne, quo ne.

3. με το quo (= ut eo).

4. οι αρνητικές όταν συνδέονται παρατακτικά με άλλη τελική καταφατική με τα neve, neu.

Όταν ακολουθεί συγκριτικός βαθμός επιθέτου ή επιρρήματος εισάγονται με το quo / βλέπε μάθημα 36

/ Αντί πρότασης με το ut μπορεί να τεθεί και αναφορική τελική πρόταση.

Ως προς την ακολουθία των χρόνων σημειώνεται:

1. Εκφέρονται μόνο με υποτακτική ενεστώτα για το παρόν και το μέλλον και υποτακτική παρατατικού για το παρελθόν.

2. Γίνεται χρήση της υποτακτικής παρακειμένου, όταν κατά την άποψη ή γνώμη του ομιλητή ή συγγραφέα, το περιεχόμενό τους κρίνεται ως ήδη ολοκληρωμένο, πραγματοποιημένο στο παρελθόν.

Επίσης γίνεται χρήση των χρόνων του προτερόχρονου και για να δηλωθεί σκοπός, του οποίου η εκπλήρωση είναι επιθυμητή.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

"1. a. quo facilius ...posset τελική πρόταση" εισάγεται με το σύνδεσμο quo, επειδή ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού" εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (utebatur) είναι σε ιστορικό χρόνο.

β. ut eo uteretur τελική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο ut και εκφέρεται με την υποτακτική του παρατατικού, γιατί το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτάται (attulissent) είναι σε ιστορικό χρόνο.

γ. ne dicam τελική (παρενθετική) πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο ne, γιατί η πρόταση είναι αρνητική· εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα.

2. praedones venerunt, ut salutarent (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

legatos miserunt, ut orarent (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

pueri venerunt, ut spectarent (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο).

praedones veniunt, ut salutent (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο).

legatos mittunt, ut orent (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο).

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
3. Ενεστ. utitur	Ον. acies	acies
Παρατ. utebatur	Γεν. aciei	--
Μέλλ. utetur	Δοτ. aciei	--
Παρακ. usus est	Αιτ. aciem	acies
Υπερσ. usus erat	Κλητ. acies	acies
Συντ. Μέλλ. usus erit	Αφ. acie	-

4. pauper est (αρκτικός χρόνος), ut divitias contemnere possit.

pauper erat (ιστορικός χρόνος), ut divitias contemnere posset. // *

ΜΑΘΗΜΑ 37

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Σε τέτοιο σημείο έχουν φτάσει τα πράγματα, που αν κάποιος θεός ή κάποιο τυχαίο περιστατικό δε βοηθήσει, δε θα μπορέσουμε να σωθούμε. Εγώ βέβαια, μόλις ήλθα στη Ρώμη, δεν έπαψα και να πιστεύω και να λέω και να κάνω όλα εκείνα που αφορούσαν την ομόνοια· όμως τόσο μεγάλη μανία τους είχε πιάσει όλους, ώστε να επιθυμούν τον πόλεμο, αν και εγώ φώναζα ότι δεν υπάρχει πιο άθλιο από τον εμφύλιο πόλεμο. Όλα είναι άθλια στους εμφύλιους πολέμους, αλλά τίποτα δεν είναι πιο αξιοθρήνητο από την ίδια τη νίκη: αυτή κάνει τους νικητές αγριότερους και πιο αχαλίνωτους, ώστε, ακόμη κι αν δεν είναι τέτοιοι από τη φύση τους, να εξαναγκάζονται από την ανάγκη να γίνουν. Πράγματι η έκβαση των εμφύλιων πολέμων είναι πάντα τέτοια, ώστε να γίνονται όχι μόνο όσα θέλει ο νικητής, αλλά ακόμη να κάνει ο νικητής το χατίρι εκείνων, με τη βοήθεια των οποίων κερδήθηκε η νίκη. // *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

eum αιτ. ενικ. αρσ., (αντί talem),
locum αιτ. ενικ. του ουσ. locus-i
τόπος,
res ονομ. ενικ. ουσ. πράγμα,
deducta est γ' ενικ. παθητικού παρακ. οριστ. του ρ. deduco οδηγώ, φέρνω,
ut συμπερ. σύνδ. ώστε,
nisi υποθ. σύνδ. αν δεν,
qui ονομ. ενικ. αρσ. της αόριστ. επιθετ. αντωνυμίας qui, quae ή qua,
quod (= aliqui-a-od) κάποιος,

deus ονομ. ενικ. θεός,
vel διαζευτ. σύνδ. ή,
casus ονομ. ενικ. ουσ. τύχη, τυχαίο περιστατικό,
aliqui ονομ. ενικ. αρσ. της αόρ. επιθ. αντωνυμίας aliqui, aliqua, aliquod κάποιος,
subvenerit γ' ενικ. παρακ. υποτακτ. του ρ. subvenio (+ δοτ.) βοηθώ,
salvi ονομ. πληθ. αρσ. του επιθέτου salvus-a-um σώος,
esse απαρ. ενεστ. του sum,

nequeamus α' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του ρ. nequeo δεν μπορώ,
equidem επίρρ. εγώ βέβαια,
ut χρον. σύνδ. όταν, μόλις,
veni α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. venio έρχομαι,
urbem αιτ. ενικ. του ουσ. urbs, urbis πόλη,
destiti α' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. destitui (+ απαρ.) σταματώ,
omnia αιτ. πληθ. ουδ. του επιθ. omnis-is-e όλος,

sentire απαρ. ενεστ. του ρ. sentio κα-
ταλαβαίνω, πιστεύω, κρίνω,
dicere απαρ. ενεστ. του ρ. dico
λέγω,
facere απαρ. ενεστ. του ρ. facio
κάνω,
quae αιτ. πληθ. ουδ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod οποίος,
concordiam αιτ. ενικ. του ουσιαστ.
concordia ομόνοια,
pertinerent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ.
του ρ. pertineo (+ αιτ.) αφορώ, στο-
χεύω,
sed αντιθ. σύνδ. αλλά,
tantus ονομ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αν-
των. tantus-a-um τόσοσ,
furor ονομ. ενικ. ουσ. μανία,
omnes αιτ. πληθ.,
invaserat γ' ενικ. υπερσ. οριστ. του
ρ. invado εισχωρώ, καταλαμβάνω,
πιάνω,
ut συμπερ. σύνδ. ώστε,
pugnare απαρ. ενεστ. του ρ. pugno
μάχομαι, πολεμώ,
cuperent γ' πληθ. παρατ. υποτακτ.
του ρ. cupio επιθυμώ,
etsi εναντ. σύνδ. αν και,
ego προσωπ. αντων. εγώ,
clamabam α' ενικ. παρατ. οριστ. του
ρ. clamo φωνάζω,
nihil αιτ. ενικ. της αόριστ. αντων. ni-
hil (ουδ.) τίποτα,
misericordius αιτ. ενικ. ουδ. συγκρ. του ε-
πιθ. miser-era-erum άθλιος, δυστυ-
χής, αξιοθρήνητος,

bello αφαιρ. ενικ. του ουσ. bellum-i
πόλεμος,
vicili αφαιρ. ενικ. ουδ. του επιθ.
vicilis-is-e εμφύλιος,
omnia ονομ. πληθ. ουδ.,
misera ονομ. πληθ. ουδ.,
bellis αφαιρ. πληθ.,
civilibus αφαιρ. πληθ. ουδ.,
quam επίρρημα με συγκριτικό = πα-
ρά, από,
ipsa ονομ. ενικ. θηλ. της οριστ. αν-
των. ipse-a-um ο ίδιος,
victoria ονομ. ενικ. ουσ. νίκη,
ea ονομ. ενικ. θηλ. της οριστ. αντων.
is, ea, id (ea victoria),
victores αιτ. πληθ. του ουσ. victor
νικητής,
ferociiores αιτ. πληθ. αρσ. συγκρ. του
επιθ. ferox άγριος,
impotentiores αιτ. πληθ. αρσ. συγκρ.
του επιθ. impotens-ntis άνίκανος να
κυριαρχηθεί, αχαλίνωτος,
reddit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ.
reddo καθιστώ, κάνω,
etiamsi παραχ. σύνδ. ακόμη κι αν,
natura αφαιρ. ενικ. του ουσ. natura
από τη φύση τους,
tales ονομ. πληθ. αρσ. της δεικτ. αν-
των. talis-is-e τέτοιος, τέτοιου
είδους,
sint γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του
sum,
necessitate αφαιρ. ενικ. του ουσ. ne-
cessitas ανάγκη,

esse απαρ. ενεστ. του sum.
cogantur γ' πληθ. ενεστ. υποτακτι-
κής του ρ. cogo (+ απαρ.) εξαναγκά-
ζω,
cogantur γ' πληθ. ενεστ. υποτακτι-
κής του ρ. cogo (+ απαρ.) εξαναγκά-
ζω,
bellorem γεν. πληθ. του ουσ. bellum-
i πόλεμος,
enim βεβαιωτικός εδώ σύνδ. γαρ.
πράγματι,
civilium γεν. πληθ. ουδ.,
exitus ονομ. πληθ. ουσ. έκβαση.
semper επίρρ. πάντοτε.
solum επίρρ. μόνον,
ea ονομ. πληθ. ουδ.,
fiant γ' πληθ. ενεστ. υποτακτ. του fio
(παθητ. του facio) γίνομαι.
quae ονομ. πληθ. ουδ. της αναφ. αν-
των. qui, quae, quod.
velit γ' ενικ. ενεστ. υποτακτ. του ρ.
volo θέλω.
victor ονομ. ενικ.,
obsequatur γ' ενικό ενεστ. υποτακτ.
του αποθετ. ρ. obsequor (+ δοτ.) κά-
νω το χατίρι κάποιου.
iis δοτ. πληθ. αρσ. της οριστ. αντων
is, ea, id,
quorum γεν. πληθ. αρσ. της αναφ
αντων.,
auxilio αφαιρ. ενικ. του ουσ. auxi-
lium βοήθεια,
parta sit γ' ενικ. παθητ. παρακ. υπο-
τακτ. του ρ. pario κερδίζω.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

clamo pugno

Δεύτερης συζυγίας

pertineo, pertinui, pertentum, pertinere

Τρίτης συζυγίας

deduco, deduxi, deductum, deducere

desisto, destiti, --, desistere

dico, dixi, dictum, dicere

facio feci, factum, facere

invado, invasi, invasum, invadere

cupio, cupivi, cupitum, cupere

reddo, reddidi, redditum, reddere

cogo, coegi, coactum, cogere

fio, factus sum, fieri

volo, volui, --, velle

obsequor, obsecutus sum, obsequi

pario, peperit, partum, parere μετ. μέλλ. pariturus

Τέταρτης συζυγίας

subvenio, subveni, subventum, subvenire

nequeo, nequii (nequivi), nequitum, nequire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

concordia-ae θηλ., victoria-ae θηλ., natura-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

locus-i αρσ. (πληθ. loca-orum ουδ.), deus-i αρσ., bellum-i ουδ. auxilium-ii-i ουδ.,

Τρίτης κλίσης

urbs, urbis θηλ., furor-oris αρσ., victor-oris αρσ., necessitas-tatis θηλ.

Τέταρτης κλίσης

casus-us αρσ., exitus-us αρσ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΓΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

salvus-a-um miser-era-erum

αντωνυμία tantus-a-um

μετοχή partus-a-um

Τρίτης κλίσης

civilis-is-e omnis-is-e ferox-ocis impotens-ntis

αντωνυμία talis-is-e

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- miser-era-rum επίρρ. misere συγκρ. miserior-ior-ius επίρρ. miserius υπερθ. miserrimus-a-um επίρρ. miserrime.
- civilis-is-e επίρρ. civiliter συγκρ. civilior-ior-ius επίρρ. civilius υπερθ. civilissimus-a-um επίρρ. civilissime.
- ferox επίρρ. ferociter συγκρ. ferocior-ior-ius επίρρ. ferocius υπερθ. ferocissimus-a-um επίρρ. ferocissime.
- impotens επίρρ. impotenter συγκρ. impotentior-ior-ius επίρρ. impotentius υπερθ. impotentissimus-a-um επίρρ. impotentissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική	tantus-a-um	δεικτική
qui, quae/qua/, quod	αόριστη επιθετική	nihil	αόριστη
aliqui, aliquae/aliqua/, aliquod	αόριστη επιθετική	talis, talis, tale	δεικτική
qui, quae, quod	αναφορική		

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- in eum ...deducta est κύρια πρόταση.

deducta est ρήμα, res υποκ., in locum εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση, eum αντί talem επιθ. προσδ. στο locum.

- ut salvi esse nequeamus δευτ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (οριστική παρακειμένου deducta est με σημασία ενεστώ-
τα). εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτικής (nequeamus) και δηλώνει αποτέλεσμα στο παρόν - μέλλον.
nequeamus ρήμα, nos ενν. υποκ., esse τελ. απαρ. αντικ., salvi κατηγορ. στο nos.

- nisi ... subvenerit δευτ. υποθετ. πρόταση.

Εκφέρεται με υποτακτική παρακειμένου γιατί ο λόγος είναι πλάγιος, εξαρτημένος υποθετικός λόγος α' είδους. Απόδοση: (ut) nequeamus.

Ευθύς λόγος: nisi ... subvenerit (συντ. μέλλ.) -- salvi esse nequimus.

subvenerit ρήμα, deus, casus υποκ., qui επιθ. προσδ. στο deus, aliqui επιθ. προσδ. στο casus.

- ut veni ad urbem. δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, γιατί δηλώνει πράξη, που έγινε μόλις πριν από την πράξη της κύριας, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου και δηλώνει προτερόχρονο στο παρελθόν.

veni ρήμα, ego ενν. υποκ., ad urbem εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση σε τόπο, eundem επιρρ. προσδιορισμός.

- non destiti ... facere κύρια πρόταση.

destiti ρήμα, ego ενν. υποκ., sentire, dicere, facere τελ. απαρ. αντικ., ego ενν. υποκ. στα απαρέμφατα (ταυτοπροσωπία), omnia αντικ. στα απαρέμφατα.

- quae ... pertinerent. αναφορ. προσδιοριστική στο omnia πρόταση.

Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (τα απαρέμφατα εξαρτώνται από το destiti - οριστική παρακειμένου), εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού και δηλώνει το σύγχρονο.

pertinerent ρήμα, quae υποκ., ad concordiam εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατεύθυνση, σκοπό.

- sed ... invaserat. κύρια πρόταση.

invaserat ρήμα, furor υποκ., tantus επιθ. προσδ. στο furor, omnes αντικ.

- ut pugnare cuperent. επιρρ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική υπερσυντελικού invaserat) εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (cuperent) και δηλώνει το σύγχρονο - αποτέλεσμα - στο παρελθόν.

cuperent ρήμα, omnes ενν. υποκ., pugnare τελ. απαρ. αντικ., omnes ενν. υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία).

- etsi ... miserius δευτ. εναντιωματική πρόταση.

Εισάγεται με το etsi, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και εκφέρεται με παρατατικό οριστικής, γιατί δηλώνει το σύγχρονο πραγματικό στο παρελθόν.

clamabam ρήμα, ego υποκ., esse ειδ. απαρ. αντικ., nihil υποκείμ. στο esse (ετεροπροσωπία), miserius κατηγορ. στο nihil, bello αφαιρ. συγκριτική (β' όρος σύγκρισης - α' όρος το nihil), civili επιθ. προσδ. στο bello.

- omnia ... civilibus κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, omnia υποκ., misera κατηγ., in bellis εμπρόθ. προσδ. του χρόνου ή κατάστασης, civilibus επιθ. προσδ. στο bellis.

- sed ... miserius κύρια πρόταση.

est ενν. ρήμα, nihil υποκ. (α' όρος σύγκρισης), miserius κατηγ. στο nihil.

- quam ipsa victoria β' όρος της σύγκρισης. Κύρια πρόταση.

est ενν. ρήμα, victoria υποκ., ipsa κατηγορ. προσδ. στο victoria.

- ea ... reddit κύρια πρόταση.

reddit ρήμα, ea (victoria) υποκ., victores αντικ., ferociore, impotentiores κατηγορούμενα.

- ut necessitate esse cogantur. δευτ. επιρρ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (δυννητική), γιατί δηλώνει αποτέλεσμα στο παρόν - μέλλον και δηλώνει το σύγχρονο.

cogantur ρήμα, victores ενν. υποκ., esse αντικ., victores ενν. υποκ. (ταυτοπροσωπία), necessitate αφαιρ. αναγκαστικού αιτίου.

- etiamsi ... sint δευτ. παραχωρητική πρόταση.

Εισάγεται με το etiamsi, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (cogantur) εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα και δηλώνει το σύγχρονο και παραχώρηση προς κάτι που υποτίθεται.

(non) sint ρήμα, victores ενν. υποκ., tales κατηγ., natura αφαιρετική οργανική που δηλώνει τρόπο.

- bellorum ... semper κύρια πρόταση.

sunt ρήμα, exitus υποκ., tales κατηγ., bellorum γενική υποκειμενική στο exitus, civilium επιθ. προσδ. στο bellorum, semper επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- ut non solum ea fiant δευτ. συμπερασματική πρόταση.

Εισάγεται με το ut, γιατί είναι καταφατική, εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με ενεστώτα υποτακτι-

κής και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν και το μέλλον.
fiant ρήμα, ea υποκ. (non) solum επιρ. προσδ. του τρόπου.

- sed ...iis δευτ. συμπερασματική πρόταση.

όπως η προηγούμενη

obsequatur ρήμα, victor υποκ., iis (δοτ.) αντικ.

- quae velit victor αναфор. προσδιορ. στο ea πρόταση.

Εξαρτάται από υποτακτική ενεστώτα· εκφέρεται με υποτακτική (λόγω έλξεως) και χρόνο ενεστώτα, γιατί δηλώνεται το σύγχρονο.

velit ρήμα, victor υποκ., quae αντικ.

- quoniam ... parta sit δευτ. αναфор. προσδιορ. στο iis πρόταση.

Εξαρτάται από υποτακτική ενεστώτα. Εκφέρεται με υποτακτική λόγω έλξης. (Το velit από το fiant και το parta sit από το obsequatur) και χρόνο παρακειμένου, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο.

parta sit ρήμα, victoria υποκ., auxilio αφαιρ. οργανική του τρόπου, quorum γεν. υποκειμενική στο auxilio, quorum auxilio δηλώνει το όργανο ή μέσο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

1. Η χρονική πρόταση quae ...pertinerent εκφέρεται με υποτακτική. Η υποτακτική δηλώνει κάτι το δυνατό ή ενδεχόμενο, ενώ η οριστική (pertinebant) θα δήλωνε κάτι το πραγματικό.

2. Στις προσδιοριστικές αναφορικές προτάσεις quae velit, quorum... parta sit οι υποτακτικές velit αντί για vult, parta sit αντί για parta est οφείλονται σε έλξη.

3. Η εκφορά των συμπερασματικών προτάσεων μόνο με την υποτακτική υπογραμμίζει τον «κεντρομόλο» χαρακτήρα της λατινικής σύνταξης. Η έκφραση δηλαδή του αποτελέσματος γίνεται με την υποτακτική, επειδή αυτό απορρέει από κάποιο δεδομένο, που αναφέρεται στην κύρια πρόταση. (βιβλίο καθηγητή).

Στις συμπερασματικές προτάσεις πρέπει να διακρίνουμε τις επιρρηματικές από τις ουσιαστικές, τις αρνητικές συμπερασματικές από τις αρνητικές τελικές. Πρέπει επίσης να προσεχθεί η ακολουθία των χρόνων.

Γενικότερα

Οι επιρρηματικές συμπερασματικές (ή αποτελεσματικές) προτάσεις εισάγονται

1. οι καταφατικές με το ut

2. οι αρνητικές με τα ut non, ut nemo, ut nihil, ut nullus, ut numquam κ.α.

3. με το quam ut ως β' όρος της σύγκρισης.

προηγούνται

1. αντωνυμίες, επιρρήματα ή φράσεις δεικτικής ή ποσοτικής σημασίας.

2. συγκριτική λέξη, οπότε εισάγονται με το quam και επέχουν θέση β' όρου σύγκρισης

εκφέρονται

με υποτακτική. Το αποτέλεσμα (είτε ενδεχόμενο ή δυνατό είτε πραγματικό) θεωρείται πάντοτε υποκειμενικό συμπέρασμα.

Ως προς την ακολουθία των χρόνων σημειώνουμε γενικά ότι συνήθως εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα για το παρόν και το μέλλον και υποτακτική παρατατικού για το παρελθόν.

Γίνεται χρήση της υποτακτικής του παρακειμένου, όταν κατά την άποψη ή γνώμη του ομιλητή ή συγγραφέα. το περιεχόμενό της κρίνεται ήδη ολοκληρωμένο, πραγματοποιημένο στο παρελθόν. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ακολουθούν απολύτως τους κανόνες της ακολουθίας των χρόνων.

Οι ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις

εισάγονται

οι καταφατικές με το ut και οι αρνητικές με τα ut non, ut nemo, ut nihil, ut nullus, ut numquam κ.α.

είναι

1. αντικείμενο ρημάτων, που έχουν τη σημασία του ενεργώ ή κατορθώνω. Εκφράζεται αποτέλεσμα συνέπεια.

2. υποκείμενο α. ρημάτων που έχουν σημασία όπως: προκύπτει ότι ή βγαίνει το συμπέρασμα... Εκφράζεται αποτέλεσμα. β. απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων που έχουν τη σημασία του συμβαίνει. γ. απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων που έχουν σημασία όπως: απομένει ή υπολείπεται. Εκφράζεται κάτι που απομένει ή υπολεί-

πεται. δ. απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων γενικά.

3. επεξήγηση στο υποκείμενο ή το συμπλήρωμα της έννοιας του ρήματος εξάρτησης. Τούτο (το υποκείμενο ή το συμπλήρωμα) είναι κυρίως ουδέτερο αντωνυμίας.

-- Οι προτάσεις που ακολουθούν μετά τα ρήματα *efficio*, *committo* κ.α. ή μετά από ορισμένα απρόσωπα ρήματα και ορισμένες απρόσωπες εκφράσεις χαρακτηρίζονται ως βουλευτικές - ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις.

Ως προς την ακολουθία των χρόνων συμβαίνει ότι σημειώσαμε για τις επιρρηματικές προτάσεις. Προσθέτουμε ότι γίνεται χρήση των χρόνων του προτερόχρονου ακόμη και για να δηλωθεί αποτέλεσμα, που μπορεί να ακολουθήσει ως συνέχεια προηγούμενης πράξης και το οποίο επιθυμούμε να ματαιώσουμε.

Και οι προτάσεις αυτές δεν τηρούν απολύτως τους κανόνες ακολουθίας. Για τις συμπερασματικές προτάσεις βλέπε και σχ. βιβλίο σελ. 217.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

// 1. α. *ut salvi esse nequeamus*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (*deducta est*) είναι σε αρκτικό χρόνο (παρακείμενος με σημασία ενεστώτα).

β. *ut rugnare cuperent*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική παρατατικού, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης (*invaserat*) είναι σε ιστορικό χρόνο.

γ. *ut necessitate esse cogatur*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική του ενεστώτα, γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (*reddidit*).

δ. *ut non solum ea fiant*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική ενεστώτα, γιατί στην κύρια πρόταση υπάρχει αρκτικός χρόνος (*sunt*).

ε. (*sed etiam*) *ut victor obsequatur iis*: επιρρηματική συμπερασματική πρόταση· εισάγεται με το σύνδεσμο *ut*· εκφέρεται με την υποτακτική ενεστώτα όπως και η προηγούμενη πρόταση, που συνδέεται αντιθετικά με το *sed etiam*.

2. *possimus*: υποτακτική του ενεστώτα, γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (*est*).

possemus: υποτακτική παρατατικού, γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (*erat*).

pereant: υποτακτική ενεστώτα, γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (*est*).

perirent: υποτακτική παρατατικού, γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (*erat*).

interficiant: υποτακτική ενεστώτα, γιατί προηγείται αρκτικός χρόνος (*est*).

interficerent: υποτακτική του παρατατικού, γιατί προηγείται ιστορικός χρόνος (*erat*).

3. *sentire*: αντικείμενο του *destiti*, τελικό απαρέμφατο.

ipsa vieteria: β' όρος της σύγκρισης· εισάγεται με το *quam* και ονομαστική, όπως δηλ. και ο α' όρος (*nihil*), συμπλ. παρατ. *quorum auxilio*· *auxilio* αφαιρ. του οργάνου (μέσου) στο *parta sit*· *quorum* γενική υποκειμενική στο *auxilio*.

4. Ενεστ. *pariatur*

Παρατ.

pareretur

Παρακ. *parta sit*

Υπερσ.

parta esset

Για την κλίση του *ferox* βλέπε το μάθημα 8.

5. *Tantus furor eos invadit* (αρκτικός χρόνος), *ut bellum gerant*.

Tantus furor eos invasit (ιστορικός χρόνος), *ut bellum gererent*.// *

ΜΑΘΗΜΑ 38

Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

// Η Καικιλία, η γυναίκα του Μετέλλου, ενώ επιδίωκε την εμφάνιση κάποιου γαμήλιου οiwνού για την κόρη της

αδελφής της σύμφωνα με τα αρχαία ήθη, δημιούργησε η ίδια τον οινόν. Κάποια νύχτα δηλαδή καθόταν σε ένα ιερό με την κόρη της αδελφής της και περίμενε μέχρι να ακουστεί κάποια φωνή, που να ανταποκρινόταν στο σκοπό της. Κάποτε πια η κοπέλα, κουρασμένη από την πολλή ορθοστασία, ζήτησε από τη θεία της να της παραχωρήσει για λίγο τη «θέση» της. Τότε η Κικιλία της είπε «ευχαρίστως σου παραχωρώ τη θέση μου». Λίγο καιρό αργότερα τα ίδια τα πράγματα επαλήθευσαν τα λόγια αυτά. Γιατί πέθανε η Καικιλία, που, όσο ζούσε, ο Μέτελλος την αγαπούσε πολύ. Έπειτα ο Μέτελλος παντρεύτηκε την κοπέλλα. //

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Caecilia-ae η Καικιλία,
uxor-oris η σύζυγος,
Metelli γν. του Metellus-i ο Μέτελλος,
dum χρον. σύνδ. ενώ,
more αφαιρ. ενικ. του ουσ. mos, moris συνήθεια, έθιμο, mores (πληθ.) τα ήθη (γενική morum),
prisco αφαιρ. ενικ. αρσ. του επιθ. priscus-a-um αρχαίος,
omen αιτ. ενικ. του ουσ. omen-inis (ουδ.) οινός,
nuptiale αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ. nuptialis-is-e γαμήλιος,
petit γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. peto ζητώ,
filiae γεν. ενικ. του ουσ. filia-ae θυγατέρα,
sororis γεν. ενικ. του ουσ. soror-oris αδελφή,
ipsa ονομ. εν. θηλ. της οριστ. αντων. ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
fecit γ' ενικ. παρακειμ. οριστ. του ρ. facio κάνω,
sacello αφαιρ. ενικ. του sacellum-i μικρό ιερό, μικρό τέμενος,
quodam αφαιρ. ενικ. ουδ. της αόριστ. επιθ. αντων. quidam, quaedam, quoddam κάποιος,
nocte αφαιρ. ενικ. του ουσ. nox, noctis νύχτα,
cum πρόθ. με,
filia αφαιρ. ενικ.,
persedebat γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. persedeo κάθομαι για πολλή ώρα,
expectabat (que) γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. expecto περιμένω,
dum χρον. σύνδ. μέχρι να,
aliqua ονομ. ενικ. θηλ. της αόριστ. ε-

πιθ. αντων. aliqui, aliqua, aliquod κάποιος,
vox ονομ. ενικ. ουσ. φωνή,
congruens ονομ. ενικ. θηλ. μετοχ. ενεστ. (εδώ επιθετικοποιημένη) του ρ. congruo συνέρχομαι, συμπίπτω,
congruens-entis σύμφωνας,
proposito δοτ. ενικ. του ουσ. propositum-i σκοπός,
audiretur γ' ενικ. παρατ. υποτακτ. παθητικής του ρ. audio ακούω,
tandem χρον. επίρ. στο τέλος, κάποτε,
puella-ae κοπέλα,
longa αφαιρ. ενικ. θηλ. του επιθ. longus-a-um μακρύς, μακρόχρονος,
mora αφαιρ. ενικ. του ουσ. mora-ae χρονοτριβή,
standi γενική γερονδίου του ρ. sto στέκομαι,
fessa ονομ. ενικ. θηλ. μετοχ. παρακ. του αποθετ. ρ. fatiscor (επιθετικοποιημένη μετοχή fessus-a-um κατάποντος, κατάκοπος),
rogavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. rogo (+ βουλητ. πρότ.) ζητώ να,
materteram αιτ. ενικ. του ουσ. matertera-ae θεία,
sibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. γ' προσ.,
paulisper επίρρ. για λίγο,
loco αφαιρ. ενικ. του locus-i τόπος, σημείο,
cederet γ' ενικ. παρατατ. υποτακτ. το ρ. cedo παραχωρώ (τη θέση μου),
puellae δοτ. ενικ.,
dixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. dico λέγω,
libenter επίρρ. ευχαρίστως,

tibi δοτ. ενικ. της προσωπ. αντων. β' προσ.,
mea αφαιρ. ενικ. θηλ. της κτητ. αντων. meus-a-um δικός μου,
sede αφαιρ. ενικ. του ουσ. sedes-is έδρα, θέση,
hoc αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αντων. hic, haec, hoc αυτός,
dictum αιτ. ενικ. του ουσ. dictum-i λόγος (από τη μετοχή του ρ. dico),
paulo αφαιρ. ενικ. του επιθ. paulus-a-um (και paullus-a-um) λίγος, μικρός,
post επίρρ. μετά,
res ονομ. ενικ. του ουσ. res, rei το πράγμα,
ipsa ονομ. ενικ. θηλ. της οριστ. αντων. ipse, ipsa, ipsum ο ίδιος,
confirmavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. confirmo επιβεβαιώνω, nam αιτιολ. παρτακτικός σύνδ. γιατί (δηλαδή),
mortua est γ' ενικ. παρακ. οριστ. του αποθετ. ρ. morior πεθαίνω,
quam αιτ. ενικ. θηλ. της αναφορ. αντων.,
dum όσο (χρόνο),
vixit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. vivo ζω,
multum επίρρ. πολύ,
amavit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. amo αγαπώ,
postea επίρρ. μετά,
is ονομ. ενικ. αρσ. της οριστ. αντωνυμίας is, ea, id αυτός,
martimonium αιτ. ενικ. του ουσ. martimonium-ii-i γάμος,
duxit γ' ενικ. παρακ. οριστ. του ρ. duco οδηγώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

expecto rogo confirmo amo

sto, steti, statum, stare

Δεύτερης συζυγίας

persedeo, persedi, persessum, persedere

Τρίτης συζυγίας

facio, feci, factum, facere

dico, dixi, dictum, dicere

peto, petii /petivi/, petitum, petere

moriō, mortuus sum, mori αποθετ. μετοχή μέλλ. moriturus

confruo, confrui, -, confruere

vivo, vixi, victum, vivere

fatiscor, /fessus sum/, fatisci αποθετ.

duco, duxi, ductum, ducere

cedo, cessi, cessum, cedere

Τέταρτης συζυγίας

audio, audiui, auditum, audire

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Caecilia-ae θηλ., filia-ae θηλ., puella-ae θηλ., mora-ae θηλ., matertera-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

Matellus-is αρσ., sacellum-i ουδ., propositum-i ουδ., locus-i αρσ. (πληθ. loca-orum), dictum-i ουδ., martimonium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

uxor-oris θηλ., mos, moris αρσ., omen-inis ουδ., soror-oris θηλ., nox, noctis θηλ., vox-cis θηλ., sedes-is θηλ. (γεν. πληθ. sedum).

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

priscus-a-um longus-a-um

μετοχές: fessus-a-um (επιθετικοποιημένη), mortuus-a-um

Τρίτης κλίσης

nuptialis-is-e

μετοχή: congruens-entis

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- longus-a-um επίρρ. longe, συγκρ. longior-ior-ius επίρρ. longius υπερθ. longissimus-a-um επίρρ. longissime.

- libens (ntis) επίρρ. libenter συγκρ. libentior-ior-ius επίρρ. libentius υπερθ. libentissimus-a-um επίρρ. libentissime.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

ipse, ipsa, ipsum

οριστική

tibi

προσωπική β' προσ.

quidam, quaedam, quoddam

αόριστη επιθετική

meus-a-um

κτητική

aliqui, aliquae/aliqua/, aliquod

αόριστη επιθετική

qui, quae, quod

αναφορική

sibi

προσωπική γ' προσ.

is, ea, id

οριστική

ego

προσωπική α' προσ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- Caecilia, uxor Metelli-ipsa ...omen κύρια πρόταση.

fecit ρήμα, Caecilia υποκ., uxor παράθεση στο Caecilia, Metelli γεν. κτητική (συγγένειας), ipsa κατηγορ. προσδ. στο Caecilia, omen αντικ.

- dum ...sororis δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το dum, εκφέρεται με ιστορικό ενεστώτα αντί παρατατικού (πρόκειται για συνεχιζόμενη πράξη) και δηλώνει το σύγχρονο.

petit ρήμα, Caecilia υποκ., omen αντικ., nuptiale επιθ. προσδιορ. στο omen, filiae δοτ. χαριστική, sororis γεν. κτητική στο filiae, more αφαιρ. του τρόπου, prisco επιθ. προσδ. στο more.

- nam in sacello ...persedebat κύρια πρόταση.

- expectabatque κύρια πρόταση.

persedebat, expectabat ρήματα στις αντίστοιχες προτάσεις. Caecilia ενν. υποκ., nam αιτιολ. παρατακτικός σύνδεσμος, in sacello εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο, quodam επιθ. προσδ. στο sacello, nocte αφαιρετική χρονική, cum filia εμπρόθ. προσδ. συνοδείας (συμμετοχής), sororis γεν. κτητική (συγγένειας) στο filia.

- dum ...audiretur δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το dum, εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική παρατατικού expectabat), εκφέρεται με παρατατικό υποτακτικής (audiretur) και δηλώνει επιδιωκόμενη πράξη - προσδοκία.

audiretur ρήμα, vox υποκ., aliqua επιθ. προσδ. στο vox, congruens (επιθετικοποιημένη μετοχή) επιθ. προσδ. στο vox, ή μετοχή αναφορική, proposito (δοτ.) αντικ. στη μετοχή congruens.

- tandem ...materteram κύρια πρόταση.

rogavit ρήμα, puella υποκ., materteram αντικ. (άμεσο), η βουλευτική πρόταση ut ...cederet σε θέση έμμεσου αντικ., tandem επιρρ. προσδ. του χρόνου, fessa σαν μετοχή, αιτιολογική συνημμένη στο puella, mora αφαιρ. εσωτερικού αιτίου, longa επιθ. προσδ. στο mora, standi γενική αντικειμενική στο mora.

- ut ...cederet δευτ. βουλευτική πρόταση.

Εισάγεται με το ut (καταφατική), εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (οριστική ιστορικού παρακειμένου rogavit), και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (cederet).

cederet ρήμα, Caecilia ενν. υποκ., sibi δοτική χαριστική, loco (αφαιρ.) σε θέση αντικ., paulisper επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- Tum ...dixit κύρια πρόταση.

dixit ρήμα, Caecilia υποκ., puellae έμμεσο αντικ., "ego... cedo" ευθύς λόγος σε θέση άμεσου αντικ.

- ego ...cedo κύρια πρόταση σε ευθύ λόγο.

cedo ρήμα, ego υποκ., tibi δοτική προσωπική χαριστική, sede αντικ., mea επιθ. προσδ. στο sede, libenter επιρρ. προσδ. του τρόπου.

- hoc ...confirmavit κύρια πρόταση.

confirmavit ρήμα, res υποκ., ipsa κατηγορ. προσδ. στο res, dictum αντικ., hoc επιθ. προσδ. στο dictum, paulo αφαιρ. του μέτρου, post επιρρ. προσδ. του χρόνου.

- nam ...Caecilia κύρια πρόταση.

mortua est ρήμα, Caecilia υποκ.

- quam ...amavit αναφορ. προσδιορ. στο Caecilia πρόταση.

Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το σύγχρονο πραγματικό.

amavit ρήμα, Metellus υποκ., quam αντικ., multum επιρρ. προσδιορ. του ποσού.

- dum vixit δευτ. χρονική πρόταση.

Εισάγεται με το dum, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το σύγχρονο.

vixit ρήμα, Caecilia ενν. υποκ.

- postea ...duxit κύρια πρόταση.

duxit ρήμα, is υποκ., puellam αντικ., in martimonium εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει είσοδο σε κατάσταση, postea επιρρ. προσδ. του χρόνου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Χρονικές προτάσεις (βλέπε και σχολ. βιβλίο σελ. 221, 222).

Οι περισσότεροι χρονικοί σύνδεσμοι, που εισάγουν χρονικές προτάσεις είναι αναφορικής προέλευσης.

α) cum με οριστική (κάθε χρόνου)

cum καθαρά χρονικό (= όταν, το χρόνο που...). Πολλές φορές απαντά δεικτική λέξη στην κύρια πρόταση. Το cum αυτό, όταν προηγείται ουσιαστικό, που σημαίνει χρόνο (π.χ. annus, dies) τίθεται με οριστική, εάν δηλώνεται απλώς ο χρόνος, διαφορετικά τίθεται υποτακτική προς δήλωση της φύσης ή των συνθηκών του χρόνου.

Είδη του χρονικού cum είναι:

1. ο επαναληπτικός 2. ο συγχρονικός, που δηλώνει τη χρονική και πραγματική σύμπτωση δύο πράξεων. Και στις δυο προτάσεις τίθεται το ίδιο υποκείμενο, ο ίδιος χρόνος και η ίδια έγκλιση, 3. ο αντίστροφος. Είναι ενωμένος σχεδόν μόνο με τον παρακείμενο ή τον ιστορικό ενεστώτα. Η κυρία πρόταση, κατά παρατατικό ή υπερσυντέλικό, λαβαίνει συνήθως το iam, το aegre, το nonnumquam, το nix και το nixdum η δευτερεύουσα, που σημαίνει αιφνίδια συμβάν, κατά παρακείμενο ή ιστορικό ενεστώτα δέχεται το repente, το subito και στο συγχρονισμό τα interim, interea, quidem, tamen.

β) cum με υποτακτική

Έχομε

1. τον cum τον ιστορικό ή αφηγηματικό.

Τίθεται παρατατικός επί συγχρονισμού και υπερσυντέλικος επί προτερόχρονου.

2. cum αιτιολογικό.

3. cum παραχωρητικό. Στην κύρια πρόταση πολλές φορές προς έξαρση της αντίθεσης προστίθεται το tamen. Το cum μπορεί να έχει τη σημασία του ενώ και λέγεται εναντιωματικό. Συχνά προστίθεται το praesertim μπροστά ή μετά το cum.

γ) dum, donec, quoad, quamdiu

1. Το dum (= έως + οριστική) που σημαίνει κατά το χρόνο, συντάσσεται με ιστορικό και σπανιότερα με καθ' αυτό ενεστώτα. Ο χρόνος της κύριας είναι συνήθως ο ιστορικός παρακείμενος, συχνά επίσης είναι ο ιστορικός ενεστώτας, μερικές φορές και ο παρατατικός ή ο υπερσυντέλικος. Για πράξεις του παρόντος ή του μέλλοντος τίθεται επίσης ο καθ' αυτό ενεστώτας, ο μέλλοντας ή μελλοντική έκφραση.

2. Οι σύνδεσμοι α) dum, quoad, donec, quamdiu συντάσσονται με οριστική όλων των χρόνων. Και στις δυο προτάσεις υπάρχει ο ίδιος χρόνος. Για πράξεις όμως που παρήλθαν τίθεται στην κύρια παρατατικός ή παρακείμενος, στη δευτερεύουσα συνήθως παρατατικός, μερικές φορές παρακείμενος.

β) με τη σημασία του έως, μέχρις ότου, τίθενται οι ανωτέρω σύνδεσμοι εκτός του quamdiu με οριστική ενεστώτα, παρακειμένου και συντελεσμένου μέλλοντα ή με υποτακτική ενεστώτα, ιδιαίτερα προς δήλωση σκοπού, ή με υποτακτική παρατατικού.

δ) antequam, priusquam, non prius quam, non ante quam.

Το antequam και priusquam συντάσσονται, εάν δηλώνεται το πραγματικό, με οριστική (ενεστώτα, παρακειμένου και όταν η κύρια είναι αρνητική συντελεσμένου μέλλοντα) ή με υποτακτική (ενεστώτα ή όταν δηλώνεται κάποια τάση ή το προτερόχρονο, παρατατικού και σπάνια υπερσυντέλικου).

ε) postquam.

Συντάσσεται με παρακείμενο της οριστικής αν και δηλώνει πράξη προτερόχρονη, που έγινε «άπαξ» στο παρελθόν. Με παρακείμενο της οριστικής (ή τον ισοδύναμο ιστορικό ενεστώτα) σε πράξεις που έγιναν «άπαξ». Στην κύρια πρόταση τίθεται παρακείμενος ή ιστορικός ενεστώτας. Επί επανάληψης στο παρελθόν τίθεται στη χρονική πρόταση υπερσυντέλικος και στην κύρια παρατατικός. Επί μελλούσης πράξης τίθεται μέλλοντας, εάν η κύρια έχει ενεστώτα ή μέλλοντα ή συντελεσμένος μέλλοντας εάν η κύρια έχει απλό μέλλοντα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

1. Εισάγεται	Εκφέρεται	Εκφράζει
α. χρονικός cum	οριστ. του μέλλοντα	σύγχρονο
β. ubi	οριστ. του παρακ.	προτερόχρονο
γ. ut	οριστ. του παρακ.	προτερόχρονο
δ. αντίστροφος cum	οριστ. του παρακ.	υστερόχρονο
ε. επαναληπτικός cum	οριστ. του ενεστ.	σύγχρονο
ζ. postquam	οριστ. του παρακ.	προτερόχρονο

η. επαναληπτικός cum

θ. ιστορικός cum

ι. ιστορικός cum

κ. ιστορικός cum

2. cenat (συνεχιζόμενη πράξη που διακόπτεται).

diceret (προσδοκία: «μέχρι να πει κάτι») - dixit («ώσπου είπε κάτι»). vivus erat (παράλληλη διάρκεια).

3. dum sedent, vox audita est.

dum spiro, spero.// *

οριστ. του υπερασ.

υποτακτ. του παρατ.

υποτακτ. του υπερασ.

υποτακτ. του παρατ.

προτερόχρονο

σύγχρονο

προτερόχρονο

σύγχρονο

ΜΑΘΗΜΑ 39

ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

“Το σοφό ούτε η φτώχεια ούτε ο πόνος τον εμποδίζουν, ούτε τα πράγματα αυτά, που βγάζουν από το δρόμο τους τους άπειρους και τους γκρεμοτσακίζουν. Εσύ πιστεύεις πως οι συμφορές τον καταβάλλουν; (κάθε άλλο) τις χρησιμοποιεί. Ο Φειδίας ήξερε να κάνει αγάλματα όχι μόνο από ελεφαντόδοντα (τα) έφτιαχνε και από μπρούντζο. Αν μάρμαρο του πήγαινες, αν κάποιο υλικό φτηνό, θα το κανε τέτοιο, όσο μπορούσε να γίνει πιο τέλειο από αυτό το υλικό. Έτσι κι ο σοφός θα εκδηλώσει την αρετή του στα πλούτη, αν μπορέσει, κι αν όχι, στη φτώχεια αν μπορέσει, στην πατρίδα, κι αν όχι, στην εξορία αν μπορέσει ως στρατηγός, κι αν όχι, ως στρατιώτης αν μπορέσει, γερός, κι αν όχι, ανάπηρος. Όποια τύχη κι αν του λάχει, θα δημιουργήσει από αυτήν κάποιο αξιομνημόνευτο.// *

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

sapientem αιτ. ενικ. του ουσ. sapiens-ntis σοφός, (από τη μετοχή ενεστώτα του ρ.sapio),

neq ούτε,

paupertas ονομ. ενικ. ουσ. η φτώχεια,

dolor ονομ. ενικ. ουσ. πόνος, οργή, prohibet γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. prohibeo εμποδίζω, μπαίνω στο δρόμο κάποιου,

eae ονομαστ. πληθ. θηλ. της οριστ. αντων. is, ea, id αυτός,

res ονομ. πληθ. του ουσ. res, rei (θηλ.) το πράγμα,

quae ονομ. πληθ. θηλ. της αναφορικής αντων. qui, quae, quod οποίος, imperitus αιτ. πληθ. αρσ. του επιθέτου imperitus-a-um άπειρος,

avertunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. averto βγάζω κάποιον από το δρόμο του,

praecipites αιτ. πληθ. αρσ. του επιθ. praiceps-cipitis αυτός που πέφτει

με το κεφάλι,

agunt γ' πληθ. ενεστ. οριστ. του ρ. ago οδηγώ,

tu εσύ,

illum αιτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων. ille, illa, illud εκείνος,

premi απαρ. ενεστ. παθητ. του ρ. premo καταβάλλω,

putas β' ενικ. ενεστ. οριστ. του ρ. puto νομίζω,

malis αφαιρ. πληθ. του ουσ. malorum οι συμφορές,

utitur γ' ενικ. ενεστ. οριστ. του αποθ. ρ. utor χρησιμοποιώ,

non όχι δεν,

ex από,

ebore αφαιρ. ενικ. του ουσ. ebur-oris (ουδ.) ελεφαντόδοτο,

tantum επίρ. μόνο,

Phidias ονομ. Φειδίας,

sciebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. scio γνωρίζω, μαθαίνω,

facere απαρ. ενεστώτα του ρ. facio

κάνω,

simulacra αιτ. πληθ. του ουσ. simulacrum-i ομοίωμα, εικόνα, άγαλμα,

aere αφαιρ. ενικ. του ουσ. aes, aeris (ουδ.) χαλκός,

quoque επίρ. επίσης,

faciebat γ' ενικ. παρατ. οριστ. του ρ. facio,

si υποθ. σύνδ. αν,

marmor αιτ. ενικ. του ουσ. marmoris (ουδ.) μάρμαρο,

illi δοτ. ενικ. αρσ. της δεικτ. αντων. ille, illa, illud εκείνος,

obtulisses β' ενικ. υπερασ. υποτακτ. του ρ. obfero (offero) + δοτ. φέρνω

κάτι σε κάποιον,

viliorem αιτ. ενικ. θηλ. του επιθ. vilis-is-e ευτελής,

materiam αιτ. ενικ. του ουσ. materiae υλικό,

fecisset γ' ενικ. υπερασ. υποτακτ. του ρ. facio,

tale αιτ. ενικ. ουδ. της δεικτ. αντων.
 talis-is-e τέτοιος (συσχετική),
 quale αιτ. ενικ. ουδ. της αναφορ. συ-
 σχετικής αντων. qualis-is-e όποιος,
 illa αφαιρ. ενικ. θηλ.,
 fieri απαρ. ενεστ. του ρ. fio γίνομαι,
 optimum ονομ. ενικ. ουδ. υπερθ. του
 επιθ. bonus-a-um καλός,
 posset γ' ενικ. παρ. υπ. του ρ. possum
 μπορώ,
 eodem αφαιρ. ενικ. αρσ. της οριστ.
 αντων. idem, eadem, idem ο ίδιος,
 modo αφαιρ. ενικ. του ουσ. modus-i
 αρσ. τρόπος,
 sapiens ονομ. ενικ. (εδώ ως ουσια-
 στικό) από τη μετοχή του ρ. sapio,
 σοφός,
 virtutem αιτ. ενικ. του ουσ. virtus-utis
 ανδρεία,

licebit γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του α-
 προσ. ρ. licet επιτρέπεται, είναι δυ-
 νατό,
 divitiis αφαιρ. του ουσ. divitiae-arum
 (μόνο στον πληθυντικό) πλούτη,
 explicabit γ' ενικ. μέλλ. οριστ. του ρ.
 explico αναπτύσσω, εκφράζω,
 si minus = si non (το minus συγκρ.
 του parvus-a-um μικρός),
 paupertate αφαιρ. ενικ. του ουσ.
 paupertas-atis (θηλ.) φτώχεια,
 (si) poterit = αν όχι, γ' ενικ. μέλλ. ο-
 ριστ. του possum δύναμαι,
 imperator ονομ. ενικ. ουσ. στρατη-
 γός,
 miles ονομ. ενικ. ουσ. στρατιώτης,
 integer ονομ. ενικού αρσ. του επιθ.
 integer-gra-grum υγιής, αρτιμελής,

debilis ονομαστ. ενικ. αρσ. του επιθ.
 debilis-is-e αδύναμος, ανάπηρος,
 quaecum-que αιτ. ενικ. θηλ. της α-
 οριστολογικής αναφορ. αντων.
 quicumque, quaecumque,
 quodcumque (Γραμμ. παρ. 60,5 σημ.
 2) οποιοσδήποτε,
 fortunam αιτ. ενικ. του ουσ. fortuna-
 ae τύχη,
 acceperit γ' ενικ. συντ. μέλλ. του ρ.
 accipio (υπο)δέχομαι, μαθαίνω,
 aliquid αιτ. ενικ. ουδ. της αόριστης
 ουσ. αντων. aliquis-is-id κάποιος,
 illa αφαιρ. ενικ. θηλ.,
 memorabile αιτ. ενικ. ουδ. του επιθ.
 memorabilis-is-e αξιομνημόνευτος,
 efficiet γ' ενικ. οριστ. μέλλ. του ρ. ef-
 ficio κατορθώνω, δημιουργώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ρήματα

Πρώτης συζυγίας

puto explico

Δεύτερης συζυγίας

prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibere

licet, licuit /licitum est/, licere

Τρίτης συζυγίας

averto, averti, aversum, avertere

ago, egi, actum, agere

premo, pressi, pressum, premere

utor, usus sum, uti αποθετικό

facio, feci, factum, facere στην παθητική κάνει fio

Τέταρτης συζυγίας

scio, scivi /scii/, scitum, scire.

offero, obtuli, oblatum, offerre

possum, potui, posse

sapio, sapivi /sapii/,-, sapere

accipio, accepi, acceptum, accipere

efficio, effeci, effectum, efficere

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πρώτης κλίσης

Phidias-ae αρσ., materia-ae θηλ., divitiae-arum θηλ. (μόνο στον πληθυντικό), patria-ae θηλ., fortuna-ae θηλ.

Δεύτερης κλίσης

simulacrum-i ουδ., modus-i αρσ., mala-orum ουδ., exsilium και exilium-ii-i ουδ.

Τρίτης κλίσης

sapiens-ntis (και ως μετοχή του sapio), paupertas-atis θηλ., ebur-oris ουδ., aes, aeris ουδ., marmor-oris ουδ.

Πέμπτης κλίσης

res, rei θηλ. (materies-ei θηλ.)

ΕΠΙΘΕΤΑ

Δεύτερης κλίσης

imperitus-a-um malus-a-um bonus-a-um integer-gra-grum

Τρίτης κλίσης

praeceps-itis vilis-is-e debilis-is-e memorabilis-is-e
μετοχή sapiens-ntis (στο κείμενο ως ουσιαστικό).

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- imperitus-a-um επίρρ. imperite συγκρ. imperitior-ior-ius επίρρ. imperitius υπερθ. imperitissimus-a-um επίρρ. imperitissime.
- malus-a-um επίρρ. male συγκρ. peior-ior-ius επίρρ. peius υπερθ. pessimus-a-um επίρρ. pessime.
- bonus-a-um επίρρ. bene συγκρ. melior-ior-ius επίρρ. melius υπερθ. optimus-a-um επίρρ. optime.
- vilis-is-e επίρρ. viliter συγκρ. vilior-ior-ius επίρρ. vilius υπερθ. vilissimus-a-um επίρρ. vilissime.
- debilis-is-e επίρρ. debiliter συγκρ. debiliior-ior-ius επίρρ. debilius υπερθετικό δεν έχει.
- memorabilis-is-e επίρρ. memorabiliter συγκρ. memorabiliior-ior-ius επίρρ. memorabilius υπερθετικό δεν έχει.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id	οριστική
qui, quae, quod	αναφορική
tu	προσωπική β' προσ.
ille, illa, illud	δεικτική
tantus-a-um	δεικτική
qualis-is-e	αναφορ. (συσχετική)
talis-is-e	δεικτική (συσχετική)
quicumque, quaecumque, quodcumque	αναφορ. αοριστολογική
aliquis, aliquis, aliquid	αόριστη ουσιαστική

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

- sapientem ...prohibet κύρια πρόταση.
(nec) paupertas, (nec) dolor υποκ., sapientem αντικ. prohibet ρήμα.
- (nec) eae res (ενν. prohibent) κύρια πρόταση.
prohibent ενν. ρήμα, res υποκ., eae επιθ. προσδ. στο res, sapientem αντικ.
- quae imperitos avertunt δευτ. αναφορ. προσδ. στο res πρόταση.
Εξαρτάται από ιστορικό ενεστώτα, εκφέρεται με οριστική (πραγματικό γεγονός) ιστορικού ενεστώτα και δηλώνεται το σύγχρονο.
avertunt ρήμα, quae υποκ., imperitos (σε θέση ουσιαστικού) αντικείμεν.
- et (quae) praecipites agunt αναφορική πρόταση όπως η προηγούμενη.
agunt ρήμα, quae ενν. υποκ., praecipites (σε θέση ουσιαστικού) αντικ. (Σ' αυτή την αναφορική πρόταση μπορούμε να προσθέσουμε το eos, που εννοείται, οπότε τούτο (το eos) θα είναι αντικείμενο και το praecipites κατηγορούμενο στο eos).
- tu illum ...malis? κύρια, ευθεία ερωτηματική πρόταση ολικής άγνοιας.
putas ρήμα, tu υποκ., premi αντικ., illum υποκ. του απαρ., malis αφαιρ. εσωτερικού αιτίου (ή ποιητικό αίτιο).
- utitur κύρια πρόταση.
utitur ρήμα, sapiens ενν. υποκ., malis ενν. (αφαιρ.) αντικ.
- non ex ebore ...simulacra κύρια πρόταση.
sciebat ρήμα, Phidias υποκ., facere αντικ., Phidias υποκ. του απαρ. (ταυτοπροσωπία), simulacra αντικ. του απαρ., ex ebore εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την ύλη, tantum επιρρ. προσδ. του ποσού.
- ex aere quoque faciebat κύρια πρόταση.
faciebat ρήμα, Phidias ενν. υποκ., simulacra ενν. αντικ., ex aere εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει την ύλη, quoque προσθετ. σύνδεσμος.
- si marmor illi obtulisses. Υποθετ. λόγος του απραγματοποίητου στο παρελθόν. Απόδοση: fecisset (υποτακτι-

κή υπερσυντ.)

obtulisses ρήμα, tu ενν. υποκ., marmor άμεσο αντικ., illi (δοτ.) έμμεσο αντικ.

- si villiorem materiam Υποθετ. λόγος του απραγματοποιήτου στο παρελθόν· απόδοση: fecisset.

obtulisses ενν. ρήμα, tu ενν. υποκ., materiam άμεσο αντικ., villiorem επιθ. προσδ. στο materiam, illi ενν. έμμεσο αντικ.

- fecisset tale κύρια πρόταση.

Η υποτακτική fecisset ισοδυναμεί με δυνητική οριστική.

fecisset ρήμα, ille ενν. υποκ., tale κατηγορ. //fecisset simulacrum tale/, από θέση επιθετικού προσδιορισμού.

- quale ...posset αναφορική παραβολική ή συγκριτική πρόταση.

Εκφέρεται με δυνητική υποτακτική και δηλώνει το δυνατό στο παρελθόν.

posset ρήμα, quale (simulacrum) υποκ., fieri αντικ., quale υποκ. του απαρ., optimum κατηγορ. στο quale (simulacrum), ex illa (materia) εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει ύλη.

- eodem ...virtutem ...explicabit κύρια πρόταση.

explicabit ρήμα, sapiens υποκ., modo αφαιρ. οργανική που δηλώνει τρόπο, eodem επιθ. προσδ. στο modo, in divitiis εμπρόθ. προσδιορ. που δηλώνει κατάσταση (εντοπισμό σε κατάσταση), virtutem αντικ.

- si licebit (ei explicare) Υποθετικός λόγος, που εκφράζει υπόθεση ανοικτή (α' είδους). Απόδοση: explicabit. licebit ρήμα, explicare ενν. υποκ., ei ενν. δοτική προσωπική eum ενν. υποκ. του απαρ., virtutem ενν. αντικ.

- si minus = si non licebit ei in divitiis virtutem explicare - in paupertate (explicabit virtutem). Υποθετικός λόγος α' είδους, ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον.

licebit ρήμα, explicare υποκ., ei δοτική προσωπική, in divitiis εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση, eum ενν. υποκ. του explicare, virtutem αντικ. του απαρ., in paupertate εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση.

- si poterit (explicare virtutem) in patria (explicabit). Υποθετικός λόγος α' είδους - ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. poterit ρήμα, ille ενν. υποκ., explicare αντικ., virtutem αντικ. του απαρεμφ., in patria εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση (στο ρήμα της απόδοσης explicabit, που εννοείται).

- si minus = si non poterit explicare virtutem in patria - in exilio explicabit virtutem. Υποθετικός λόγος α' είδους ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον.

η σύνταξη όπως ανωτέρω

- si poterit (explicare virtutem) imperator (explicabit virtutem). Υποθετικός λόγος α' είδους - ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον.

η σύνταξη όπως ανωτέρω. imperator κατηγορ. στο sapiens.

- si minus = si non poterit imperator explicare virtutem - miles (explicabit virtutem)

ως ανωτέρω miles κατηγορ. στο sapiens.

- si poterit (explicare virtutem) integer (explicabit virtutem)

ως ανωτέρω integer κατηγορ. στο sapiens. Το επίθετο σε θέση ουσιαστικού.

- si minus = si non poterit integer explicare virtutem - debilis (explicabit virtutem).

ως ανωτέρω. debilis κατηγορ. στο sapiens. Το επίθετο και εδώ σε θέση ουσιαστικού.

(Υποκείμενο στα ρήματα το sapiens, οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί in paupertate, in patria, in exilio, δηλώνουν κατάσταση, τα imperator, miles, integer, debilis κατηγορούμενα στο sapiens).

- quaecumque ...acceperit. Αναφορική υποθετική πρόταση.

Ο υποθετικός λόγος είναι α' είδους - ανοικτής υπόθεσης στον συντελ. μέλλοντα acceperit η απόδοση με οριστική μέλλοντα efficiet. Δηλώνει πραγματικό με έννοια προσδοκώμενου.

acceperit ρήμα, sapiens ενν. υποκ., fortunam αντικ., quaecumque επιθ. προσδ. στο fortunam.

- aliquid ...efficiet κύρια πρόταση· απόδοση.

efficiet ρήμα, sapiens ενν. υποκ., aliquid αντικ., memorabile κατηγορ. στο aliquid, ex illa εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προέλευση.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ στα συντακτικά

Υποθετικές προτάσεις:

Οι υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τον υποθετικό σύνδεσμο si ή nisi (ni) ή si non. Τα είδη των υποθετικών λόγων είναι στη Λατινική κυρίως τρία και ισοδυναμούν με τα αντίστοιχα ελληνικά του πραγματικού, του

απραγματοποίητου και του δυνατού.

α' είδος του πραγματικού (ή υποτιθέμενου ως πραγματικού). Έχομε ανοικτή υπόθεση. Υπόθεση και απόδοση με οριστική κάθε χρονού. Η απόδοση μπορεί να τεθεί και στην προστακτική ή την υποτακτική.

β' είδος του απραγματοποίητου.

1. στο παρόν (υπόθεση και απόδοση με παρατατικό της υποτακτικής).

2. στο παρελθόν (υπόθεση και απόδοση με υπερσυντέλικό υποτακτικής). Η απόδοση τίθεται και κατά παρατατικό ή παρακείμενο της οριστικής αντί υποτακτικής με ρήματα που δηλώνουν το δυνατό ή το «θέον» ή προσδιορίζεται με το *raene* ή *prope*.

γ' είδος του δυνατού (καθαρή υπόθεση).

1. στο παρόν ή στο μέλλον (υπόθεση και απόδοση με ενεστώτα ή σπανιότερα με παρακείμενο της υποτακτικής).

2. στο παρελθόν (υπόθεση και απόδοση με παρακείμενο υποτακτικής ή σπανιότερα υπόθεση με υπερσυντέλικό και η απόδοση με παρατατικό της υποτακτικής).

Εξαρτημένες υποθετικές προτάσεις του απραγματοποίητου.

1. Η υπόθεση μένει πάντοτε αμετάβλητη, η απόδοση του απραγματοποίητου, όταν είναι εξηρημένη από ρήμα, που απαιτεί υποτακτική (πλάγια ερώτηση *ut, ne quid*), μένει επίσης αμετάβλητη στον παρατατικό (του ενεργητικού και παθητικού) και στον υπερσυντέλικό (του παθητικού), αλλά με τη διαφορά ότι αντί του υπερσυντέλικού του ενεργητικού τίθεται ο τύπος *-urus fuerim*, εάν είναι δυνατός ο σχηματισμός αυτού.

2. Η απρόσωπη σύνταξη, που αναπληρώνει εξαρτημένη απόδοση υπόθεσης όχι αληθινής, παίρνει για το παρόν και το παρελθόν τον τύπον *-urum fuisse*, εκτός αν ο τύπος εις *-urus* είναι αδύνατο να σχηματιστεί ή εκτός αν το ρήμα της απόδοσης είναι παθητικής φωνής, οπότε γίνεται χρήση της περιφράσης *futurum fuisse ut* με παρατατικό υποτακτικής. (Για τις υποθετικές προτάσεις βλέπε και σχολικό βιβλίο σελ. 227-8).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ασκήσεις

	Υπόθεση - απόδοση	Είδος
1. α. si marmor ...obtulisses, ...fecisset	υποτακτική του υπερασ.	2
β. si ...materiam/obtulisses/ ...fecisset	υποτακτική του υπερασ.	2
γ. si licebit, sapiens...explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
δ. si non ...,in paupertate explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
ε. si poterit, in patria explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
ζ. si non poterit, in patria explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
η. si non poterit, imperator explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
θ. si non poterit, miles explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
ι. si poterit, integer explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
κ. si non poterit, debilis explicabit	οριστική του μέλλοντα	1
2. α. Υπόθεση στην οριστική του συντελ. μέλλοντα (<i>consulueritis</i>) και απόδοση στην οριστική του μέλλοντα (<i>consulet</i>): είδος 1 (ανοικτή υπόθεση).		
β. Υπόθεση και απόδοση στην οριστική ενεστώτα (<i>habet, debemus</i>) είδος 1.		
γ. Υπόθεση και απόδοση στην υποτακτική του παρατατικού (<i>iacerent, accederet</i>): είδος 2 (αντίθετο του πραγματικού στο παρόν).		
3. si marmor Phidiae obferes, simulacrum faciet. si marmor Phidiae obferas, simulacrum faciat. si marmor Phidiae obtulisti, simulacrum fecit. si marmor Phidiae obtulisses, simulacrum fecisset.		

4.			ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ενεστ.	efficit	Ονομ.	ebur	ebora
Παρατ.	efficiebat	Γεν.	eboris	eborum
Μέλλ.	efficiet	Δοτ.	ebori	eboribus
Παρακ.	effecit	Αιτ.	ebur	ebora
Υπερασ.	effecerat	Κλητ.	ebur	ebora